

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 2010/375

Bergen 21.03.2011

Arkivnr. 563

Løpenr: 1643/2011

**HØRINGSUTTALELSE TIL: FORSLAG TIL PROGRAM FOR
KONSEKVENsutREDNING: "ÅPNING AV HAVOMRÅDENE VED JAN MAYEN FOR
PETROLEUMSVIRKSOMHET".**

Havforskningsinstituttet synes forslaget gir et godt utgangspunkt for videre utredninger. Vi har i hovedsak valgt å konsentrere seg om kapittel 2.4 vedrørende naturressurser og miljøforhold. Vi forutsetter videre at Fiskeridirektoratet vil uttale seg om de direkte fiskerimessige aspektene, og våre kommentarer vil i hovedsak dreie seg om naturressursene.

2.4.1

Kartlegging av de fysiske og biologiske forhold kan, i tillegg til det planlagte toktet for 2011, også gjøres ved opparbeiding av historiske data og spesielt observasjoner tatt i forbindelse med det internasjonale året 2007-2008.

En bedre beskrivelse av de lokale strømforhold kan gjøres ved opparbeiding av to års strømdata fra to strømrigger som ble satt ut i forbindelse med det internasjonale polaråret (2007-2008), samt utvikling av en regional havmodell for området.

Under 2.4.1 (s.11, Vannkvalitet) står det at det vil bli tatt prøver av vann som skal analyseres for bestemte forurensninger og miljøgifter. Det forventes at verdiene på miljøgifter og annen forurensning i sjøvann vil ligge svært lavt, og at det derfor kun er behov for et avgrenset måleprogram.

Miljøgifter har en tendens til å anrikes i marine organismer eller synke ut og anrikes i sedimentene. Havforskningsinstituttet ønsker derfor at under kapittel 2.4.5 (Havbunn) også gjennomføres et grundig program på kartlegging av miljøgifter/forurensning og den naturlige geokjemien i eventuelle sedimenteringsområder rundt Jan Mayen. Målinger av naturlig geokjemi er viktig for å kunne skille naturlige nivåer av blant annet hydrokarboner og metaller fra det som kommer fra menneskeskapt kilder. Også på skalldyr, fisk, marine pattedyr og sjøfugl bør en sikre seg at det finnes gode data på nivåene av miljøgifter i område rundt Jan Mayen.

2.4.2

En studie basert på museumssamlinger, litteratur og Havforskningsinstituttets databaser viser at totalt 71 ulike fiskearter ble registrert i fiskerisonen rundt Jan Mayen i perioden 1877-2009. Av disse er 57 bunntilknyttede arter, og en er også endemisk (stedegen) for området. Studien konkluderer imidlertid med at undersøkelser med bunntål og reketål bare har vært gjort i umiddelbar nærhet av øya Jan Mayen. Det betyr at ingen informasjon foreligger om bunntilknyttede fiskearter i andre deler av det aktuelle området (Wienerroither et al. 2010).

I avsnitt 2.4.2 oppgis Havforskningsinstituttet som kilde for noen påstander uten at det er mulig å finne ut hvilken. Søkbare referanser hadde vært å foretrekke.

I første avsnitt er henvisningen til en figur noe uklar.

I andre avsnitt gis en påstand om at "Kunnskapen om kommersielle fiskearter i området vurderes generelt som god". Også her er det på plass med en referanse og gjerne en mer tydelig beskrivelse av hva som menes med "god". Vil gjerne minne om at bestandstilhørighet for forskjellige kommersielle bunnfiskbestander ikke er kjent og heller ikke tilhørende beskatningsgrad. En utredning laget av det islandske havforskningsinstituttet i forbindelse med ønske om oljeleting på Jan Mayen ryggen konkluderer med at ingen data ser ut til å foreligge om bunnfisk i området, verken i databaser på Island eller andre kilder (Gunnarsson 2007). Dette betyr ikke at bunnlevende fiskeressurser i fangstbare mengder ikke finnes, men kun at lite er kjent om disse. Uer finnes i fangstbare mengder litt øst for Jan Mayen ryggen. Sør og vest av Island er det også kjente områder med lignende dyp og bunntopografi der det finnes fangstbare dyphavsfiskebestander, men det bør nevnes at bunntemperatur på Jan Mayen ryggen er lavere enn i områdene ved Island. Det kan altså ikke utelukkes at det finnes bunnære fiskebestander i fangstbare mengder på Jan Mayen ryggen (Gunnarsson 2007).

Andre setning i andre avsnitt mangler også tydelig referanse. Ordene "viktige" og "omfattende" blir stående svært åpne for tolkning.

Før en konsekvensutredning startes burde noe mer informasjon vært listet opp i dette avsnittet. Et godt utgangspunkt i så måte er en artikkelen: "The marine fishes of Jan Mayen Island, NE Atlantic – past and present" (Wienerroither et al. 2010). Denne artikkelen går også langt i å liste opp kunnskapshull.

I avsnitt 2.4.3 fortjener beskrivelsen av rekeforekomstene og fisket på disse noe mer oppmerksomhet. "Catch, survey and life-history data for shrimp (*Pandalus borealis*) off JanMayen" av Nilssen og Aschan (2008) er en anvendelig referanse til formålet. I tillegg vil resultater samlet inn under det planlagte toktet med G.O. Sars i oktober 2011 fylle i mange kunnskapshull.

2.4.4

Beskrivelsen av sjøpattedyr i Jan Mayen-området synes å være litt snau. Ishavsselene og deres kasteaktivitet i området er nevnt, men dynamikken og mulige konsekvenser burde utdypes. Hvalbiten er svært snau.

Det området som er planlagt åpnet ved Jan Mayen, dekker det tradisjonelle området for kasting (ungefødsel) og hårfelling hos ishavsselene grønlandssel og klappmyss. Gjennom mesteparten av 1900-tallet har isen i dette området hatt sin årlige maksimale utbredelse i mars-april og da strukket seg østover til Jan Mayen, og ishavsselene har da på samme tid hatt dette som sitt sentrale kasteområde. Siden 1990-tallet har isgrensen på denne tida flyttet seg betraktelig vestover mot grønlandskysten og gitt et geografisk betydelig mindre område for kasting, og som kanskje i tillegg er mindre egnet og i alle fall mer sårbart for påvirkning fra petroleumsaktivitet. Kasteaktiviteten for disse to artene overvåkes regelmessig med tellinger av unger som da gir inngangsdata for modellering av bestandene og reproduksjonsstatus. Mens grønlandssel synes å holde status quo, har klappmyss vist en betydelig reduksjon i ungeproduksjonen, men årsakssammenhengen er ikke kjent. I kastetiden forventer vi at ungene er sårbare til de har forlatt området og startet næringsopptak. Det er behov for økt kunnskap om ishavsselene krav til isforhold under kasting og hårfelling og hvordan petroleumsaktivitet eventuelt kan forverre situasjonen utover den som klimaendringene påfører disse populasjonene.

Områdene rundt Jan Mayen er viktige som beiteområder for hval og også som gjennomvandringskorridor for hval på vei til og fra områdene vest av Spitsbergen (Framstredet) og til Barentshavet via Bjørnøya. Området inngår i vår hvaltellingsaktivitet og blir dekket ca. hvert 6. år i gjennomsnitt. Tellingene foregår imidlertid med juli som kjernemåned, og kunnskapen om hvalfordelinger i området utenom denne tidsperioden er derfor ganske begrenset og utløser et generelt behov for oppdatert kunnskap om fordeling i tid og rom. Hvaltellingene og annen toktvirksomhet har avdekket to forhold som krever spesiell oppmerksomhet og behov for mer kunnskap: 1. Jan Mayen-området er det ene av to "hot spots" for blåhval, klodens største dyr gjennom alle tider, i norske farvann (det andre er vest av Spitsbergen). 2. Jan Mayen-områdets iskanter ser ut til å høre til beiteområdet til en svært liten stamme av grønlandshval (anslagsvis noen ti-talls individer) som holder til langs iskanten i Grønlandshavet og det nordlige Barentshavet. Utenom disse to artene som stiller i en særstilling med hensyn til status, finner vi i området andre bardehval (vågehval, finnhval, seihval, knølhval) og tannhval (nebbhval, spermhval, spekkhogger) som er her på næringsøk som en del av sine årssyklus. Disse sistnevnte artene er i en større sammenheng nokså vanlige arter, men hvilken betydning Jan Mayen-området egentlig har for dem, har vi temmelig begrenset kunnskap om.

2.4.5

Det foreslås at området ved Jan Mayen som prioriteres mht. undersøkelser av bunnhabitater / bunnfauna (naturtyper) begrenses til Jan Mayen-ryggen. En slik prioritering vil gjøre det mulig å gjennomføre kartlegging av utvalgte områder og bunnhabitater innenfor aktuelle kostnadsrammer. Mens områdene på Jan Mayen-ryggen i henhold programforslaget ligger på 900–1000 m dyp, ligger de øvrige deler av utredningsområdet på atskillig dypere – ned mot 3000 m dyp.

En hensiktsmessig kartlegging av bunnhabitatenes i de dype områdene utenfor Jan Mayen-ryggen vil være forholdsvis kostnadskrevende, mens undersøkelser på selve ryggen og dens kantområder vil ligge innenfor aktuelle kostnadsrammer. Dette skyldes at prøvetaking på dypt vann gir betydelig økt toktid pr. prøve og følgelig lang toktid for å innhente nødvendig mengde materiale og resultater, mens det på grunnere vann kan samles inn bunnfauna fra flere stasjoner på kortere tid. Innenfor aktuelle kostnadsrammer tilsier dypet på Jan Mayen-ryggen at det er mulig å etablere tilstrekkelig stasjonstetthet til å oppnå en forståelse av bunnhabitatenes biologiske sammensetning.

Det nevnes likevel at det øst for Jan Mayen finnes områder med varme og kalde vannmasser der man kan forvente å finne sjeldne naturtyper som er under vurdering for rødlisting.

I forslaget til program nevnes det at noe informasjon om bunnfauna finnes fra de grunne områdene nær land ved Jan Mayen. Det foreligger imidlertid svært lite kunnskap om bunnhabitatene i de utenforliggende havområdene. Det er derfor nødvendig å fremskaffe en grunnleggende kunnskapsbase om naturtyper og deres utbredelser før konkrete fysiske etablering av petroleumskaktivitet igangsettes. Selv om undersøkelsene i denne omgang blir forholdsvis grove antas det at mer detaljerte undersøkelser vil kunne gjennomføres i forbindelse med eventuell fremtidig oppstart og drift av petroleumskaktiviteter.

Internasjonalt arbeider OSPAR med å definere sårbare naturtyper, mens det nasjonale arbeidet utføres i regi av Artsdatabanken (*Rødliste for naturtyper og Naturtyper i Norge*) – der bl.a. Havforskningsinstituttet deltar. Selv om mye arbeid gjenstår, særlig i de marine systemer, bidrar definisjonene til en felles forståelse av særtrekkene i ulike naturtyper og bunnhabitater. Det er særlig viktig at nye områder med tiltenkt petroleumsvirksomhet, og som i dette tilfellet har en geografisk plassering knyttet til den marine polarfronten, kartlegges på en måte som sikrer en god beskrivelse uavhengig av hvilket beskrivelsessystem som legges til grunn for endelig kartpresentasjon.

Da naturtyper defineres ut fra både forekomst av fauna og det fysiske miljø forutsettes det at multistråle dybdemålinger – dersom slike finnes – gjøres tilgjengelig. Planlegging av områder og stasjoner for prøvetaking kan derved gjøres ved bruk av detaljerte batymetriske data/kart, noe som øker muligheten for å etablere stasjoner på representative geografiske punkter.

Når det gjelder den planlagte undersøkelsen med G.O. Sars foreslås det at ca. 25 stasjoner etableres. Samtlige stasjoner anbefales kartlagt ved hjelp av video-transekter i henhold til Norsk standard (NS) 9435. Video-materialet gir både biologisk informasjon og terrengdata, noe som har betydning for eventuell identifisering av naturtyper. Video-transektene suppleres med et begrenset antall bomtrålrøver. Dette bidrar til mest mulig korrekt videoidentifisering ved at dyr som er sett på video bringes fysisk om bord og artsbestemmes. Disse metodene vil bidra til å finne store og potensielt skjøre organismer, som kan ha indikatorfunksjon og som er nøkkelarter i bestemte habitater. Det er viktig å presisere at denne kartleggingen vil være en selvstendig kartlegging som ikke utføres i regi av MAREANO programmet. MAREANOs styrende organer har ikke vært delaktig i planleggingen av G.O.Sars undersøkelsene, og de er også mindre omfattende enn metoden MAREANO bruker i Barentshavet (færre stasjoner pr. km², færre grabb- og bomtrålstasjoner, bunnslede er ikke inkludert)

Bløtbunnsfauna bør samles inn på utvalgte stasjoner. Denne redskapen gir en god kvantitativ beskrivelse av artsmangfold og supplerer faunamaterialet fra video og bomtrål ved at data fra ulike bunnbiota på samme stasjoner samles inn.

2.5.2

Avsnitt 2.5.2 omhandler den menneskelige påvirkning i form av fiskerier. Avsnittet gir noe informasjon, men siste avsnitt peker på et betydelig behov for utredningsarbeide (som en del av konsekvensutredningen). Et tidligere avsnitt omhandler utenlands fiske og omtaler dette som betydelig mer omfattende enn det norske. Det siste avsnittet peker på behovet for videre analyse av

data fra Fiskeridirektoratet, men informasjon om utenlandsk fiske må også søkes andre steder. Loddefisket ved Island, Øst-Grønland og Jan Mayen foregår i hovedsak med ringnot. Det har ikke vært innmeldt loddefangster fra Jan Mayen siden 1996 (Fiskeridirektoratet). Vi viser videre til uttalelser fra Fiskeridirektoratet.

Litteratur

Gunnarsson, K ed. 2007. Sjør, lífríki og fiskistofnar á olíuleitarsvæðinu við Jan Mayen. Hafrannsóknastofnunin, Reykjavík.

Fiskeridirektoratet. Fiskeriaktiviteten i Norskehavet. Delrapport til det felles faktagrunnlaget for Forvaltningsplan Norskehavet. (http://www.regjeringen.no/Upload/MD/Vedlegg/Forurensing/Forvaltningsplan%20Norskehavet/Fiskeriaktiviteten_Norskehavet.pdf)

Nilssen E.M. and Aschan M.M. 2008. Catch, survey and life-history data for shrimp (*Pandalus borealis*) off Jan Mayen. Deep-Sea Research II 56 (2009) 2023–2036.

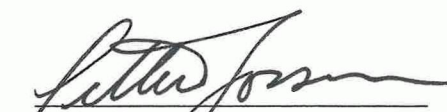
Wienerroither R.M, Nedreaas K.H, Uiblein F., & Christiansen J.S., Byrkjedal I. and Karamushko O. 2010. The marine fishes of Jan Mayen Island, NE Atlantic – past and present. Mar Biodiv DOI 10.1007/s12526-010-0055-y

Vennlig hilsen

Erik Olsen

Leder av Forskningsprogram for Olje og Fisk

Petter Fossum

Leder av faggruppe Plankton

Kopi til:
Fiskeridirektoratet